

KS. PROF. DR HAB. MARIUSZ ROSIK

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu

Ul. Katedralna 3/4, 50-328 Wrocław, POLAND

**Ocena krytyczna osiągnięcia naukowego
„Żydzi w poszukiwaniu własnej tożsamości w dobie wielkich przemian
społeczno-religijnych w latach 530-440 przed Chr. na podstawie tekstów
prorockich Deutero-Izajasza, Malachiasza i Trito-Izajasza
(Iz 55,1-5; MI 3,1-5; MI 2,1-9; Iz 56-57)”
oraz dorobku naukowego
Ks. Arnolda Zawadzkiego**

Sobór Watykański II zachęcał, aby przez częstą lekturę Biblii „rozbudzać serdeczne i żywe umiłowanie Pisma świętego” (KL 24) tak, aby ci wszyscy, którzy „zajmują się pracowicie posługą słowa, dzięki wytrwałej lekturze i starannemu studium przyłgnęli do Pisma świętego, aby żaden z nich nie stał się próżnym głosicielem słowa Bożego na zewnątrz, nie będąc wewnątrz jego słuchaczem” (KO 25), i „aby tym obficie zastawić wiernym stół słowa Bożego” (KL 51).

Poniższa opinia w sprawie dorobku naukowego w związku z kolokwium habilitacyjnym zawiera najpierw prezentację sylwetki Kandydata, następnie ocenę osiągnięcia naukowego, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.), ocenę pozostałego dorobku naukowego, opinię końcową i wnioski. Zaznaczyć należy, że dotychczas Kandydat nie ubiegał się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

I. OSOBA KANDYDATA

Prezentując sylwetkę Kandydata do habilitacji zatrzymano się najpierw na jego *curriculum* studiów, następnie na działalności dydaktycznej oraz badawczej.

1. Curriculum studiów

Ks. Arnold Zawadzki zdobył bakalaureat z filozofii na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie na podstawie pracy pisanej pod kierunkiem prof. Giuseppe D'Onofrio „Christocentrisum philosophiae cognoscentiae in sancti Bonaventuri *Itinerarium mentis in Deum*” w 1995 roku (praca pisana po łacinie). Trzy lata później zdobył bakalaureat z teologii na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie na podstawie pracy napisanej pod kierunkiem ks. prof. Gilberto Marconiego „L'applicazione del metodo storico-critico nell'esegesi di 2Pt 1,12-21 — analisi filologico-teologica”. Po pomyślnie zdanych egzaminach propedeutycznych na Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie w 1998 roku rozpoczął studia w tymże Instytucie, które ukończył licencjatem na podstawie pracy „Il verbo xjb [tak w *autoreferacie* – MRJ] e la sua funzione all'interno di Os 10,11-15”, pisanej pod kierunkiem o. prof. Horacio Simian-Yofre, SJ.

Po pomyślnym przebiegu *lectio coram* i publicznej obronie pracy „Le tradizioni del deserto nella profezia di Osea” w 2009 roku uzyskał doktorat z nauk biblijnych na Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie na podstawie publicznej obrony dysertacji pt. „Osea 10,8-10.11-15 e i suoi echi in Geremia” (kierownik: prof. Horacio Simian-Yofre, SJ; promotor pomocniczy: o. Georg Fischer, SJ; recenzenci: o. prof. Maurice Gilbert SJ i o. prof. Peter Dubovsky SJ).

Kandydat do habilitacji ukończył także odpowiednie kursy i lektoraty z języków obcych: z języka włoskiego (Papieski Uniwersytet Laterański), z języka angielskiego (Papieski Uniwersytet Gregoriański i Scuola Trinity School w Rzymie), z języka niemieckiego (Papieski Uniwersytet Laterański i Scuola Trinity School w Rzymie).

2. Działalność dydaktyczna

Po powrocie ze studiów rzymskich Ks. Arnold Zawadzki został zatrudniony jako asystent na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim przy Katedrze Egzegezy Pism Prorockich ST (kierownik: ks. dr hab. Wojciech Pikor, prof. KUL). Stanowisko to piastował w latach 2010-2012, a z dniem 01.10.2012 roku został adiunktem na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim przy Katedrze Egzegezy Ksiąg Historycznych, Prorockich i Sapiencjalnych ST (kierownik: ks. dr hab. Dariusz Dziadosz, prof. KUL). Kandydat wykłada także przedmioty biblijne w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Lublinie.

Od 2010 roku do dnia dzisiejszego wykłady prowadzi również w Wyższym Seminarium Duchownym w Łodzi oraz w Instytucie Teologicznym, a od roku 2017 - w Wyższym Seminarium Duchownym oo. Franciszkanów Konwentualnych w Łodzi-Łagiewnikach. Spektrum wykładanych przedmiotów jest bardzo szerokie: księgi prorockie, historia zbawienia, język hebrajski, księgi mądrościowe, Ewangelie synoptyczne, pisma Janowe, pisma Pawłowe, Księga Wyjścia czy teologia biblijna.

Wspomnieć należy także o intensywnym wykładzie semestralnym, jaki Kandydat prowadził na studiach doktoranckich Papieskiego Uniwersytetu Urbaniana w Rzymie października 2019 roku. Jego tytuł to: "Profeti dell'AT come mediatori dell'alleanza".

Działalność dydaktyczna Kandydata zaowocowała tym, że jest On promotorem dwudziestu dwóch prac magisterskich, dwudziestu ośmiu prac dyplomowych oraz promotorem pomocniczym dwóch doktorantów KUL-u.

3. Działalność badawcza

Zasadniczo zainteresowania badawcze Kandydata skupiają się wokół ksiąg prorockich, spośród których wyróżnić trzeba Księgę Ozeasza, Jeremiasza, Malachiasza, a także Deutero- i Trito-Izajasza. Dzieła te datowane są zazwyczaj na VI i V wiek przed Chr. W swych badaniach Ks. Zawadzki analizował przede wszystkim kontekst historyczny i kulturowy działalności proroków, a także zagadnienia morfologiczne i składniowe dzieł, które wyszły spod ich pióra. Do badanych tekstów zaproponował własne tłumaczenie. Wskazuje to na inny obszar Jego zainteresowań, jakim jest filologia hebrajska. Wykazuje szczególną wrażliwość na wpływ, jaki składnia języka hebrajskiego wywiera na rozumienie tekstu masoreckiego.

Innym obszarem zainteresowań Kandydata są Jezusowe przypowieści. Zamiłowanie do badań lingwistycznych pozwoliło Mu na retrowersyjny przekład niektórych z nich z greckiego na hebrajski i aramejski, co pozwoliło na odkrycie nowych odcieni znaczeniowych orędzia tych przypowieści. Znakomita znajomość hebrajskiego leży także zapewne u podstaw decyzji KEP, by powołać Kandydata na redaktora przygotowywanej VI edycji Biblii Tysiąclecia.

W ramach działalności badawczej Ks. Arnold Zawadzki przebywał na kwerendach naukowych w Rzymie i Trewirze, a także zdobył grant uczelniany na KUL-u na realizację projektu *Kryzys kapłaństwa lewitów w pierwszej połowie V w. przed Chr. (Mt 2,1-9)*.

II. OSIĄGNIĘCIE NAUKOWE

Zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.), Kandydat przedstawił do oceny osiągnięcie naukowe, które objął tytułem: „Żydzi w poszukiwaniu własnej tożsamości w dobie wielkich przemian społeczno-religijnych w latach 530-440 przed Chr. na podstawie tekstów prorockich Deutero-Izajasza, Malachiasza i Trito-Izajasza (Iz 55,1-5; MI 3,1-5; MI 2,1-9; Iz 56-57)”. Składa się na nie pięć artykułów:

- 1) „Nowe tłumaczenie i interpretacja Iz 55,3-5. Studium egzegetyczno-historyczne”, *The Biblical Annals* 7/1 (2017) 49-85.
- 2) „Mesjaństwo w MI 3,1-5 i jego deuteronomiczna korekta — studium egzegetyczno-historyczne”, *The Biblical Annals* 5 (2015) 375-403.
- 3) „Jahwe – „szybki świadek” w MI 3,5b na tle literatury międzytestamentalnej i rabinicznej”, w: *The Biblical Annals* 6/3 (2016) 325-356.
- 4) „«Wysmaruję wam twarze gnojówką» (MI 2,3b). Mowa Boga do kapłanów (MI 2,1-9) jako manifest reformy Nehemiasza. Kryzys kapłaństwa i degradacja lewitów w pierwszej połowie V wieku przed Chr.”, *The Biblical Annals* 13/1 (2023) 37-81.
- 5) „«Sprawiedliwy ginie, a nikt się tym ni przyjmuje» (Iz 57,1a) — obraz judejskiej elity w inwektywach Trito-Izajasza (Iz 56-57). Kryzys przywództwa w prowincji Jehud w połowie V wieku przed Chr.”, *The Biblical Annals* 13/2 (2023) 251-295.

Tematyka podjęta przez Autora powyższej wiązki artykułów jest bardzo słabo opracowana na gruncie polskim. Nie ma również wielu pozycji z tego obszaru badawczego w całej biblistyce światowej. Cel analizy tekstów prorockich omawianych w artykułach był wieloraki. Najpierw chodziło o lingwistyczne przebadanie tych tekstów z uwzględnieniem niuansów filologicznych, morfologicznych i składniowych, co dało podstawę do zaproponowania nowego ich przekładu. Następnie celem badań było okazanie, że powrót z wygnania babilońskiego nie zatrzymał zainicjowanego przez Deutero-Izajasza procesu tworzenia projektu tożsamościowego Żydów. Żydzi stać się mieli niczym nowy Dawid, prawodawca i świadek Boga wśród narodów pogańskich. Innym ważnym celem badań było ukazanie, że projekt tożsamościowy tworzy się z uwzględnieniem przymierza synajskiego, skupiony jest wokół centralnej instytucji, jaką

była świątynia, oscyluje w kierunku teocentryzmu i nabiera coraz bardziej charakteru uniwersalistycznego.

Artykuł zatytułowany „Nowe tłumaczenie i interpretacja Iz 55,3-5. Studium egzegetyczno-historyczne” dotyczy nowego przymierza. Temat przymierza należy do centralnych zagadnień teologicznych Starego Testamentu. Temat ten ze szczególnym upodobaniem podejmują księgi prorockie. Prorocy widzą w zburzeniu Jerozolimy (zwłaszcza świątyni), wygnaniu i diasporze konsekwencje braku wierności Izraela wobec warunków przymierza zawartego z Jahwe. Doświadczeniu kary za złamanie relacji z Bogiem towarzyszą zapowiedzi nowego, doskonałego przymierza, gdyż Bóg nie zrezygnował z realizacji swych zbawczych planów. Kandydat proponuje własne tłumaczenie Iz 55,3-5, a następnie dokonuje wnikliwej analizy egzegetycznej tekstu, z której wynika między innymi, że Izrael jako nowy Dawid przyjmuje na siebie rolę prawodawcy na wzór Mojżesza. Projekt tożsamościowy Izraela proponowany przez Deutero-Izajasza oddala się od tendencji nacjonalistycznych i politycznych z tego między innymi powodu, że w tle tamtego okresu dziejów Izraela stoi wciąż rosnąca potęga Persów. Interpretacja owego projektu ukazuje cechy mądrościowe, uniwersalistyczne i mesjańskie.

Trzy kolejne artykuły dotyczą interpretacji fragmentów Księgi Malachiasza. Generalnie Księga Malachiasza skupia się na kwestiach kultowych i moralnych. Głównym jej tematem księgi jest krytyka Izraelitów za ich złe postępowanie i apel, aby powrócili do wierności Bogu. Malachiasz przekazuje Boże słowa dotyczące niewłaściwych praktyk religijnych, takich jak zaniedbywanie ofiar i niegodziwe postępowanie kapłanów. Księga zawiera również proroctwa dotyczące Mesjasza i nadchodzącego Dnia Pańskiego, który będzie dniem sądu i oczyszczenia. Prorok zwraca uwagę na potrzebę odnowy duchowej i wierności Bogu. Przywołuje również temat ofiarowania czystych darów Bogu, zarówno w sensie dosłownym, jak i symbolicznym. Księga kładzie nacisk na znaczenie prawdziwej religijności i wierności Bogu w kontrze do pustych rytuałów i hipokryzji. Ks. Arnold Zawadzki zajmuje się we wspomnianych trzech artykułach kwestiami dużo bardziej szczegółowymi niż te zasygnalizowane powyżej.

Pierwszy z tych artykułów, zatytułowany „Mesjaństwo w Ml 3,1-5 i jego deuteronomiczna korekta – studium egzegetyczno-historyczne”, ma za tło historyczne wydarzenia z 480 roku przed Chr., kiedy to w narodzie wybranym rozpoczynał się swoisty kryzys społeczny. Kluczem do utrzymania jedności narodu miała stać się

odnowa religijna. Prorok zapowiada sąd nad tymi, którzy nie pozostali wierni przymierzu. Autor artykułu ukazuje swoisty dwugłos, który przejawia się w badanym tekście: z jednej strony do głosu dochodzi prorok, który zapowiada nadchodzący sąd Boży (Ml 3,1a.5), z drugiej redaktor deuteronomistyczny, który stara się utemperować niepokoje społeczne (Ml 3,1b-4). Napięcie pomiędzy tymi głosami świadczy o tym, iż działalność Malachiasza budziła niepokój wśród elit rządzących. Jak mają się obydwie głosy w odniesieniu do projektu tożsamościowego Żydów tamtego czasu? Malachiasz buduje go wokół własnej osoby, deuteronomista – na bazie świętości Boga i odnowionego kapłaństwa.

Tematykę zawartą w tym artykule Kandydat rozwija w trzecim tekście, w którym ukazuje rolę „szybkiego świadka” (Ml 3,5b). Nosi on tytuł „Jahwe – „szybki świadek” w Ml 3,5b na tle literatury międzytestamentalnej i rabinicznej”. Fraza ta użyta została przez Malachiasza (nie deuteronomistę) wobec kryzysu społecznego narodu wybranego i desygnuje samego Boga, który przybędzie na są. Po wnikliwych analizach filologicznych Autor dochodzi do wniosku, że „szybki / prędko świadek” ma dwie konotacje, dynamiczną i techniczną. Pierwsza wskazuje na tego, kto niezwłocznie składa oskarżycielskie świadectwo, druga – tego, kto pierwszy rzuca kamień. Swoje analizy Kandydat konfrontuje z zapisami pism qumrańskich, Miszną i midraszami halachicznymi. Omawia także instytucję świadka. Jej zadaniem była ochrona przymierza zawartego na Synaju, a także świętości narodu. Wobec kryzysu tożsamościowego narodu „prędkim świadkiem” okazuje się sam Jahwe, który przybędzie do swej świątyni, by tam wymierzyć sprawiedliwość łamiącym warunki przymierza. Oznacza to, że projekt tożsamościowy Żydów coraz bardziej oscyluje wokół idei teocentryzmu.

Czwarty artykuł prezentowanego cyklu nosi dość prowokacyjny tytuł, który jednak uzasadniony jest w treści: „«Wysmaruję wam twarze gnojówką» (Ml 2,3b). Mowa Boga do kapłanów (Ml 2,1-9) jako manifest reformy Nehemiasza. Kryzys kapłaństwa i degradacja lewitów w pierwszej połowie V wieku przed Chr.”. Omawiając Malachiaszową krytykę kapłanów, którzy nie spełniali w sposób należyty swego zadania strażników kultu i właściwie składanych ofiar, Kandydat dowodzi, że w omawianym okresie nie było jeszcze klarownego podziału na kapłanów i lewitów. Egzegeza omawianego tekstu doprowadziła do wniosku, że kryzys kapłaństwa lewickiego wynikał z zaniedbań owych kapłanów w należyтым pełnieniu służby, nie był zaś spowodowany czynnikami zewnętrznymi czy politycznymi. Ich zepsucie moralne

doprowadziło do naruszenia porządku społecznego, u którego podstaw winna stać relacja z Bogiem. Kapłani zamiast wesprzeć projekt tożsamościowy narodu, osłabiali go, w związku z czym Malachiasz zdaje się postulować odsunięcie z urzędu starych kapłanów i powołanie nowych na ich miejsce. Zaproponowane nowe tłumaczenie tekstu Ml 2,1-9 doprowadziło Kandydata do wniosku, że perykopa stanowiła manifest późniejszej reformy Nehemiasza.

Działalności tego ostatniego proroka poświęcony został ostatni z pięciu artykułów, noszący tytuł „«Sprawiedliwy ginie, a nikt się tym nie przyjmuje» (Iz 57,1a) – obraz judejskiej elity w inwektywach Trito-Izajasza (Iz 56-57). Kryzys przywództwa w prowincji Jehud w połowie V wieku przed Chr.”. Autor dokonuje wnikliwej analizy pięciu fragmentów Trito-Izajasza (Iz 56,1-8; 56,9-12; 57,1-2; 57,3-13; 57,14-21) na bazie zaproponowanego własnego przekładu. Wszystkie one dotyczą początku działań reformatorskich Nehemiasza, którego postać prorocy określani umownie Trito-Izajaszem uznali za opatrnościową. Misja Nehemiasza mogła się nie powieść, gdyż prawdopodobnie uważany był za cudzoziemca i eunucha, co według Prawa wykluczało go ze środowiska świątynnego. Prorocy ukazują Nehemiasza jednak w kontraście do skorumpowanych i zepsutych moralnie elit politycznych i religijnych kraju. W odniesieniu do projektu tożsamościowego Żydów potwierdza się to, że winien być on budowany w nawiązaniu do przymierza synajskiego i wokół instytucji świątynnej, gdyż naród odnajduje istotę swej tożsamości w relacji z Bogiem.

W autoreferacie Kandydat słusznie zauważa, że w polskiej egzegezie stosowanie metody historyczno-krytycznej przeżywa swoisty kryzys. Polscy bibliści chętnie sięgają po metody retoryczne czy strukturalne badań nad tekstem natchnionym. Przyznać trzeba, że Papieska Komisja Biblijna stwierdza: „Klasyczne posługiwanie się metodą historyczno-krytyczną ma, rzecz jasna, swoje granice. Metoda ta może być stosowana do poszukiwania sensu tekstu biblijnego jedynie w historycznych warunkach jego powstawania, jest natomiast nieprzydatna przy próbach odkrycia możliwości znaczeniowych danego tekstu przy jego odczytywaniu na późniejszych etapach historii objawienia biblijnego oraz dziejów Kościoła. W każdym razie metoda ta przyczyniła się do powstania dzieł o wielkiej wartości z zakresu tak egzegezy jak teologii biblijnej” (*Interpretacja Pisma Świętego w Kościele A*). Jednak analizy egzegetyczne prowadzone przez Ks. Arnolda Zawadzkiego dowodzą, że metoda historyczno-krytyczna może być wciąż bardzo skutecznym narzędziem pracy biblisty.

Jeszcze kilka słów o kwestiach formalnych. Kandydat operuje poprawnym i bogatym słownictwem. Wnioski w artykułach są formułowane w sposób zrozumiały i kompetentny; są dobrze uargumentowane i uzasadnione w treści pracy. Odznaczają się logicznością wyводу. Wynikają bezpośrednio z przeprowadzonych badań, a nie są – jak to się czasem zdarza – zbyt daleko idące bądź nie mające podstaw w przeprowadzonych badaniach. Zebrana literatura jest obfita. Autor dotarł do wielu pozycji trudno dostępnych. Cieszy oczywiście obfite korzystanie z literatury obcojęzycznej. Wątpliwości recenzenta budzą co najwyżej dwie drobne kwestie:

- 1) czy niezbyt mało sięga Autor po prace polskich biblistów?;
- 2) czy konieczne było wprowadzanie do języka polskiego neologizmu „Jehud”?

III. POZOSTAŁY DOROBEK NAUKOWY

Omawiając dorobek naukowy Kandydata, przedstawiono najpierw Jego książki, następnie artykuły i recenzje oraz pozostały dorobek, obejmujący zasadniczo udział w konferencjach naukowych.

1. Książki

Oprócz pracy habilitacyjnej Kandydat przedstawił do oceny pozycje książkowe. Istotną pozycją jest wśród naukowych opracowań książka *Il peccato di Gabaa. Os 10,8-10.11-15 e i suoi echi in Geremia* (Studia Biblica Lublinensia VIII, Lublin 2010), która stanowi owoc studiów na Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie.

Cieszy fakt, że jedna z pozycji książkowych ma charakter duszpasterski, gdyż oznacza to wpływ badań naukowych prowadzonych przez Kandydata na działalność pastoralną Kościoła: *Droga krzyżowa naszego Pana. Rozważania biblijne w Roku Wiary* (Łódź 2013).

Kandydat jest redaktorem książki *Radość Ewangelii. Biblijne źródła chrześcijańskiej radości* (Analecta Biblica Lublinensia XII, Lublin 2016), do której napisał obszerny wstęp.

2. Artykuły naukowe

Kandydat jest autorem artykułów o dużym walorze naukowym. Zostały one wydane w czasopismach teologicznych i pracach zbiorowych. Szczególny walor zyskują te, które opublikowane zostały w wysokopunktowanym czasopiśmie *The*

Biblical Annals, a także w *Verbum Vitae*. Kilka artykułów ukazało się w *Łódzkich Studiach Teologicznych* czy *Collectanea Theologica*. Do artykułów zaliczyć należy około dziesięciu haseł słownikowych, które ukazały się w *Encyklopedii Katolickiej*. Wszystkie teksty odznaczają się wnikliwością prowadzonych analiz, starannością języka (a zauważyć trzeba, że pisane są po polsku, angielsku i włosku) i kompetentnie formułowanymi wnioskami, w których zawsze zawiera się element nowości.

3. Recenzje naukowe

Kandydat do habilitacji jest także autorem wielu recenzji prac magisterskich i dyplomowych. Już sam ten fakt świadczy o umiejętności krytycznej lektury tekstu, a więc o umiejętności samodzielnej oceny naukowej. Dodać należy, że oprócz recenzji pisał także sprawozdania z konferencji naukowych.

4. Inne

Kandydat jest autorem kilku wywiadów o charakterze popularno-naukowym, które ukazywały się w łódzkim dodatku do tygodnika *Niedziela*.

Ks. Arnold Zawadzki wygłosił trzynaście referatów podczas konferencji naukowych w polskich ośrodkach teologicznych (KUL: „Idea kapłaństwa w *Corpus Paulinum*” — 24-25.03.2011. Wiosenne Dni Biblijne „Od Melchizedeka do Jezusa - Arcykapłana. Biblia o kapłaństwie”; „Hiob człowiek «niepoprawny» dogmatycznie w świetle teologii retribucji ST” - 13.03.2013. Wiosenne Dni Biblijne „Świadkowie wiary”; UKSW: „Biblijne pojęcie «odkupienia» w poezji Zbigniewa Herberta” - 28.10.2011. Pierwszy Kongres Biblijny „Biblia kodem kulturowym Europy”; „Radość Córy Syjońskiej jako współuczestnictwo w mesjańskiej miłości Jahwe (So 3,14-17)” - 16.05.2017. XI Ogólnopolska Konferencja Interpretacja Pisma Świętego „Księga Sofoniasza - orędzie, interpretacja i recepcja”), a także w ramach współpracy z Ekumeniczną Szkołą Biblijną w Łodzi. Jeden z referatów związany był z obchodami Dnia Judaizmu („Czy lektura żydowska Biblii jest potrzebna chrześcijanom?” - 21.01.2019. XXII Ogólnopolski Dzień Judaizmu w Kościele Katolickim), inny natomiast wygłoszony został dla uczestników synodu archidiecezjalnego („Biblijne podstawy nauczania o małżeństwie i rodzinie w adhortacji *Amoris laetitia* papieża Franciszka” - 9.02.2019. IV Synod Archidiecezji Łódzkiej).

Kandydat brał udział w krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych (kilkukrotnie w Międzynarodowych Jesiennych Dniach Biblijnych) i przynależał do komitetu organizacyjnego niektórych z nich. Warto wspomnieć także, że w 2023 roku otrzymał dwie nagrody od Dyrektora Instytutu Nauk Teologicznych KUL za opublikowanie dwóch artykułów w czasopiśmie indeksowanym w bazie SCOPUS.

Ks. Arnold Zawadzki jest zastępcą redaktora naczelnego wysokopunktowanego czasopisma *The Biblical Annals*, redaktorem kwartalnika *Łódzkie Studia Teologiczne*, a także należy do zespołów redakcyjnych następujących serii wydawniczych: *Studia Biblica Lublinensia*, *Analecta Biblica Lublinensia*, *Materiały Pomocnicze do Wykładów z Bibliistyki*. Należy również do dwóch stowarzyszeń naukowych (Associazione ex-alumni del Pontificio Istituto Biblico w Rzymie, Stowarzyszenie Bibliistów Polskich). *The Biblical Annals* jest jedynym czasopismem teologicznym w Polsce, które figuruje w bazie Scopus i Web of Science.

Nazwisko Kandydata w *Indeksie Hirscha* wymieniane jest 3 raz z autocytowaniami, dwa razy bez autocytowań.

IV. OCENA KOŃCOWA

Autor osiągnięcia naukowego przedstawionego do oceny osiągnął sugerowany przez tytuł i określony powyżej (i w autoreferacie) cel swoich badań. Można więc stwierdzić, że wiązka artykułów składających się na to osiągnięcie jest oryginalna, poprawna zarówno pod względem metodologicznym, jak i merytorycznym. Cieszy fakt, że ubogaca ona polski, a także światowy rynek egzegetyczny i teologiczny w zakresie biblistyki i teologii biblijnej. Autor jawi się jako osoba rzetelnie przygotowana do prowadzenia badań nad tekstem, odznaczająca się dużą samodzielnością w pracy naukowej i wyrażająca wyniki swych badań językiem w pełni naukowym. Nie ulega wątpliwości, że **Kandydat posiada w swoim dorobku osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny „nauki biblijne” w dziedzinie „nauki teologiczne”, zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Przedstawiony cykl artykułów został opublikowany w recenzowanych czasopismach naukowych. Kandydat spełnia także kolejny wymóg ustawy: „wykazuje się istotną aktywnością naukową [...] realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności**

zagranicznej” (Art. 219, ust. 1.3).

Nowością osiągnięcia naukowego Ks. Arnolda Zawadzkiego jest ukazanie procesu kształtowania się projektu tożsamościowego Żydów w okresie powygnaniowym, ze szczególnym uwzględnieniem morfologicznych i syntaktycznych aspektów pism prorockich. Osiągnięcie stanowi istotny wkład w dyscyplinę „nauki biblijne” ze względu na propozycje nowych przekładów analizowanych tekstów prorockich, uwzględnienie najnowszych badań nad językiem hebrajskim i przybliżenie tła historycznego dziejów narodu wybranego na przestrzeni obejmującej ok. 80 lat. Pozostały dorobek naukowy Kandydata odznacza się równie wnikliwymi analizami lingwistycznymi języka hebrajskiego oraz egzegezą silnie osadzoną w historii narodu wybranego.

Zaprezentowany dorobek naukowy Kandydata stanowi solidną podstawę do stwierdzenia, że jest on naukowcem w pełni dojrzałym. Publikacje wskazują na dobre opanowanie warsztatu metodologicznego oraz umiejętność twórczego stawiania, analizowania i rozwiązywania problemów egzegetycznych, lingwistycznych i teologicznych. Opublikowane teksty świadczą o dużej erudycji i oryginalności w myśleniu. Należy uznać, że stanowią one znaczący wkład w rozwój nauk teologicznych. Godne zauważenia są też dydaktyczne i organizacyjne osiągnięcia Kandydata, a także jego zaangażowanie duszpasterskie.

Wskazane w tej opinii przejawy aktywności Kandydata ukazują Go jako niezwykle aktywnego uczestnika życia naukowo-dydaktycznego oraz procesu kształcenia młodych ludzi. Z pewnością są to osiągnięcia ponadprzeciętne. Przegląd dorobku naukowego i całej działalności Kandydata przekonuje, że umie On łączyć pracę naukową z działalnością organizacyjno-dydaktyczną i pastoralną.

V. WNIOSEK

Jan Paweł II, podczas spotkania z Papieską Komisją Teologiczną mówił: „Lud Boży potrzebuje takich egzegetów, którzy z jednej strony bardzo uczciwie będą wykonywać swą pracę naukową, z drugiej, nie zatrzymają się w połowie drogi, lecz przeciwnie, będą kontynuować swe wysiłki aż do pełnego ukazania skarbów światła i życia zawartych w świętych Pismach, tak aby pasterze i wierni mieli do nich łatwiejszy dostęp i obficie korzystali z ich owoców” (11.04.1991). Nie ulega wątpliwości, że przez swą pracę naukową, dydaktyczną i popularyzatorską Kandydat spełnia te wskazania Ojca Świętego.

Uważam, że osiągnięcie habilitacyjne oraz przedstawiony przez Kandydata dorobek naukowy w postaci artykułów, wystąpień na konferencjach i sympozach oraz prowadzona działalność dydaktyczna, spełniają wymogi stawiane przewodom habilitacyjnym i na tej podstawie bez cienia wątpliwości sędzę, że jej Autor winien być dopuszczony do dalszych etapów tego przewodu.

Wrocław 19.12.2023

ks. prof. Mariusz Rosik

ks. Mariusz Rosik